

Landsbygdsdepartementet
103 33 Stockholm

14 12 01

Remiss L2014/1923/JFS

SOU 2014: 54: Vildsvin och viltskador- om utfodring, kameraövervakning och arrendatorers jakträtt

Svenska Jägareförbundet, nedan kallat förbundet, får med anledningen av ovan rubricerad remiss anföra följande:

Sammanfattning

Jaktlagens § 4 är fullt modern, då den sätter fokus på balans mellan ekosystemtjänster och lagstadgar om samverkan mellan olika aktörer. Förbundet vänder sig bestämt mot ändringar i paragrafens innebörd.

Praxis i Sverige är att mängden skador och viltstammarnas storlek skall regleras genom jakt, inte svält. På så vis förenas god etik med möjlighet att utnyttja viltet hållbart som resurs. Enbart genom ökad jakt kan skadorna långsiktigt minska där de förekommer. Detta kräver mer samverkan och mindre regleringar, inte tvärtom.

Förbundet motsätter sig begränsningar i rätten att utfodra vilt utöver dagens lagstiftning. Stödjande effekter av utfodring på överlevnad och reproduktion kan och skall kontrolleras genom ökad jakt. De exempel på överdriven eller felaktig utfodring som idag förekommer kan hanteras inom ramen för gällande lagstiftning, och genom samverkan.

För att kontrollera en eventuell reglering av utfodringen kommer det att krävas en stor och resurskrävande kontrollapparat. Förbundet bedömer det som helt uteslutet att länsstyrelserna skulle klara detta inom befintliga ramar.

Förbundet välkomnar förslaget att åtelkameror normalt endast skall omfattas av anmälningsplikt, men anser att den föreslagna kostnaden är alldeles för hög.

Förbundet anser att det inte är möjligt att begränsa användande av en åtelkamera till bara vildsvin, att området som får fotograferas inte bör begränsas, i vart fall inte på föreslaget sätt, samt att den tid under dygnet då fotografering är tillåten inte bör regleras.

Allmänna synpunkter

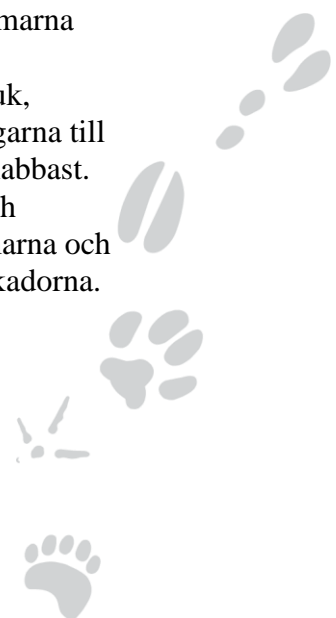
Jaktlagsutredningens andra delbetänkande är mycket omfattande. Förbundet har bistått utredningen med data och kompetens när det gäller bland annat viltbiologi, viltövervakning, jaktutövande och juridik. Många forskare har även bidragit, och SLU har genomfört flera utredningar som finns presenterade som bilagor i delbetänkandet. Sammanfattningsvis ger det slutgiltiga delbetänkandet i mångt och mycket en god beskrivning av viltets biologi, viltstammarnas utveckling och hur viltförvaltningen bedrivs.

Ett stort problem med utredningens direktiv och delbetänkandet är att den problembild som beskrivs i viktiga delar saknar stöd i de undersökningar som finns att tillgå, inklusive de som presenteras som bilagor i delbetänkandet. Det saknas därmed tydliga kopplingar mellan de bakgrundsbeskrivningar som presenteras och de föreslagna åtgärderna. Vidare är det mycket osannolikt att de föreslagna åtgärderna skulle minska de problem som kan förekomma lokalt. Slutligen saknas helt analyser av hur kostsamma och hur kostnadseffektiva åtgärderna skulle vara, samt om det alls vore möjligt att tillämpa lagförslagen inom den praktiska förvaltningen.

Utredaren konstaterar att den svenska viltförvaltning formats i en tid då stammarna var svaga, och det var nödvändigt att vårda dem för att alls kunna beskatta dem hållbart. Mot detta finns inget att invända, men lagstiftningen har reviderats kraftigt sedan dess. Förbundet finner det anmärkningsvärt att utredaren på s. 206 konstaterar ”*Jag anser sammantaget att vi på grund av de ökande viltskadorna måste byta perspektiv. I stället för att viltet först och främst ska fredas ska det förvaltas på ett långsiktigt hållbart sätt. Principen bör vara bruka utan att förbruka. Förvaltning innebär, beroende på behov, såväl stödjande och vårdande åtgärder som reducerande åtgärder. Denna grundsyn kommer att genomsyra mitt fortsatta arbete med att föreslå en ny jaktlagstiftning, men även de tre prioriterade delfrågorna som jag nu fått i uppdrag att utreda först*”. Förbundet anser att detta synsätt redan uttrycks i lagstiftningen, och beskriver dagens svenska viltförvaltning väl.

Portalparagrafen

Jaktlagens § 4 uttrycker idag att viltet skall ges stöd, samtidigt som stammarna skall regleras genom jakt. I den ursprungliga lagen från 1938 står att jakträttshavaren bör bedriva jaktvård, men att hänsyn skall tas till jordbruk, skogsbruk och andra näringar. Paragrafens lydelse ändrades i efterdyningarna till älgexplosionen i början av 80-talet, medan rådjursstammen växte som snabbast. Följaktligen under en period då viltstammarna var allt annat än svaga, och viltförvaltningen främst karakteriserades av en vilja att reglera viltstammarna och skadorna. Älgstammen hade redan skjutits ned kraftigt för att reducera skadorna.

År 1988 kom en fullständigt reviderad paragraf som fortfarande känns både modern och framsynt. Den uttrycker (om än med en annan terminologi) att olika ekosystemtjänster ska balanseras mot varandra och att jägare och markägare har ett gemensamt ansvar för detta. Bägge parterna har följaktligen ett ansvar att både stödja och reglera viltet, och det skall dessutom ske med hänsyn både till enskilda och allmänna intressen. Paragrafen sätter därmed fokus på delat ansvar och samverkan, vilket vi idag vet utgör nyckeln till en fungerande viltförvaltning.

Faktum är att den fjärde paragrafen i Jaktlagen redan uttrycker exakt den grundsyn på förvaltning av naturresurser som hela samhället nu är på väg att anamma genom konceptet ekosystemtjänster. Jaktlagstiftningen är på detta område inte omodern, utan ligger tvärtom i framkant. Synsättet har till och med lett till inrättandet av formella plattformar för att diskutera avvägningar mellan ekosystemtjänster, i form av viltförvaltningsdelegationer och älgförvaltningsgrupper. Sådana saknas annars helt inom den svenska förvaltningen av naturresurser (SOU 2013: 68 *Värdet av att synliggöra ekosystemtjänster*).

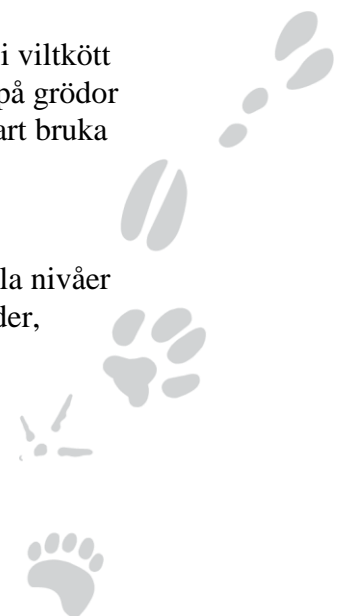
Viltförvaltningen är tack vare JL § 4 ett föredöme, som andra delar av den svenska förvaltningen av naturresurser nu kan lära av. Trots detta väljer utredaren att föreslå en inskränkning i rätten och skyldigheten att genom samråd balansera olika ekosystemtjänster mot varandra på lokal och regional nivå. Utredningen borde istället fokusera på hur gällande lagstiftning och regelverk tillämpas.

Förbundet vänder sig bestämt mot att paragrafens innebörd ändras, exempelvis genom att rätten och ansvaret att både stödja och reglera inskränks enligt delbetänkandets förslag. Liggande förslag innebär dessutom inskränkningar i äganderätten.

Utfodring av vilt

Det finns en lång och unik tradition av viltvård i Sverige. För jägarkåren är det idag en självklarhet att gynna viltstammarna genom att skapa goda förutsättningar för dem, samtidigt som vi reglerar de jaktbara viltstammarna genom jakt. Förbundet anser att det är god etik att se till att viltet har tillgång till föda vintertid. Ökad överlevnad och reproduktion skall enligt svensk praxis kompenseras genom ökad jakt om viltet orsakar problem. På så sätt får vi viltkött och jakttillfällen, samtidigt som viltet slipper svälta och lida och skador på grödor och skog minskas. Detta är ett smart och etiskt sätt att förvalta och hållbart bruka den biologiska mångfalden.

De senaste årens erfarenheter visar att jägarkåren klarar av att reglera vildsvinsstammen genom jakt, och att skador kan begränsas till acceptabla nivåer genom samverkan och kombinationer av olika skadeförebyggande åtgärder,

inklusive jakt. All erfarenhet visar dock att det krävs utvecklad samverkan mellan fastigheter och mellan intressenter för att lyckas. Föreslagna åtgärder måste därmed stimulera till ökad samverkan och ökat jaktryck, för att skadorna på grödor skall kunna minskas.

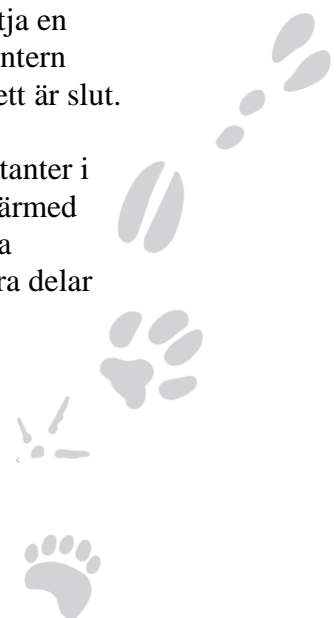
Det råder ingen tvekan om att vilt lokalt kan orsaka stora skador på grödor, framför allt om det saknas samverkan mellan brukare och jakträttshavare. Skadorna fördelar sig dock mycket ojämnt, och det är enligt SLU:s undersökning (se bilaga 8 i delbetänkandet) en stor andel brukare som har små eller obefintliga skador. Endast 14 % har dock låtit inventera skadorna.

Enligt SLU:s utredningar så utfodrar merparten av jägarkåren och ungefär hälften av de aktiva bönderna vilt i södra och mellersta Sverige (se bilaga 6 i delbetänkandet). Framför allt är det rådjur som är målarten, även om de flesta försöker gynna flera arter. Vildsvin är den klövviltsart som jägarna är minst intresserade av att gynna. Jägarkåren utfodrar för c:a 350 miljoner kronor om året, och nästan en femtedel av bönderna säljer viltfoder i områden med vildsvin. Utfodring är en populär, värdefull och viktig åtgärd för att vårda viltstammarna och samtidigt minska skadorna på grödor och skog.

Enligt utredningens förslag skall avledande utfodring vara tillåtet, medan stödjande utfodring skall förbjudas under vegetationsperioden. Grovt sett innebär det att det kan komma att vara tillåtet med stödjande utfodring under fyra månader om året i Götaland, fem månader i Svealand, sex månader i södra Norrland och norra Norrlands kustland samt sju månader i norra Norrlands inland. I takt med klimatförändringarna kommer perioden förkortas, vilket även framgår om man jämför den karta över vegetationsperiodens fördelning som utredningen använt med en mer aktuell från SLU. Om vegetationsperioden skall användas för regleringen av utfodring måste den definieras på lokal nivå.

Stödjande utfodring skall dock enligt förslagen även vara förbjuden vintertid om länsstyrelsen utifrån skadeläget på grödor och skog anser att det är befogat. Förslagen ligger mycket nära LRF:s viltpolicy, som säger att *inget vilt ska få utfodras vintertid annat än under för området extrema vädersituationer*. Det skall enligt deras policy följaktligen inte vara lagligt att vänja viltet vid att nyttja en foderplats. Det skulle inte heller vara tillåtet att utfodra viltet under vårvintern eller tidig vår, som ofta är nålsögat då viltets lagrade resurser i form av fett är slut.

De särskilda yttrandena från LRF:s och Arrendatorsföreningens representanter i utredningens expertgrupp framför en liknande grundsyn. Det förefaller därmed uppenbart att dessa organisationer kommer att verka för att länsstyrelserna kommer att utnyttja möjligheten till utfodringsförbud även vintertid i stora delar

av Sverige, om lagen ändras. Självfallet skulle det få stora konsekvenser för viltstammarna, om länsstyrelserna väljer den linjen.

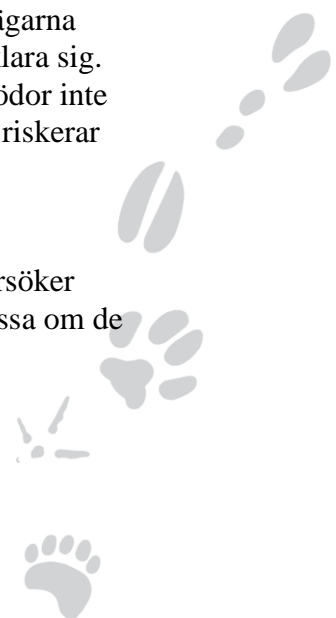
Avledande utfodring innebär att man utfodrar vilt för att styra det i landskapet så att viltet inte orsakar skador. Det är en av de åtgärder som i kombination med andra åtgärder kan begränsa eller helt avvärja skador på grödor. Detta visar såväl forskning (se bilaga 7 i delbetänkandet) som praktisk erfarenhet. Skall man lyckas styra viltstammarna och inte bara enstaka, starka individer måste det dock finnas tillräckligt med foder så att en stor andel av individerna kommer åt det. Detta gör gränsen mellan avledande och stödjande utfodring svårbestämd.

Naturvårdsverket föreslås nu få bestämma hur den avledande utfodringen skall bedrivas. Förbundet anser att det närmast är ogörligt att komma med några riktlinjer som ger en fungerande avledande utfodring utan att den samtidigt blir stödjande. Samtidigt behövs en fungerande avledande utfodring för att minska skadorna. Förslaget ger upphov till en mängd regler, definitionsproblem och byråkrati, samt ett behov av en stor kontrollapparat, helt i onödan. Eventuella stödjande effekter regleras enkelt genom jakt.

Samtidigt skall länsstyrelserna kunna utfärda förbud mot utfodring vintertid. Även här kommer det att krävas resurser för att fatta dessa beslut och inte minst för att se till att de efterlevs. Det råder knappast någon tvekan om att jägare och allmänheten även fortsättningsvis kommer att vilja utfodra vilt i allmänhet och rådjur i synnerhet om vintern. Acceptansen för de föreslagna ändringarna kommer troligen att vara liten, och behovet av övervakning kommer att vara stort om man vill tvinga fram en förändring.

Utredaren anför att kostnaderna för länsstyrelsernas hantering att fatta beslut om eventuella förbud, kontrollera efterlevnaden samt skriva förelägganden skall täckas av ramanslaget. Vidare anser utredaren att kostnaderna för övrig viltförvaltning inom länsstyrelserna kommer att gå ner om utfodringen regleras, ”eftersom viltskadorna kommer att minska” (s. 253). Detta är en mycket osannolik utveckling. För det första kommer det att krävas omfattande insatser för att övervaka ett utfodringsförbud. För det andra kommer skadorna snarare att öka än att minska, dels för att det finns mindre att äta för viltet och dels för att jägarna kommer att sänka sin avskjutning om de upplever att viltet har svårt att klara sig. För det tredje är ärenden som direkt följer av uppkomna viltskador på grödor inte en avgörande del av länsstyrelsens arbete med viltförvaltning. Förslagen riskerar tveklöst hela ekonomin för myndighetsdelen av den lokala och regionala viltförvaltningen.

Vidare kommer förslagen troligen skapa en situation där olika aktörer försöker kontrollera varandra, genom att söka efter foderplatser och rapportera dessa om de

avviker från vad man anser är tillåtet. Detta kommer med absolut garanti leda till motsättningar, misstro och minskad samverkan mellan aktörer och fastigheter. Därmed kommer jaktrycket troligen att minska, och skadorna att öka.

Självfallet skall viltstammarna inte regleras genom svält, utan genom jakt. Lösningen på lokala och regionala problem är att jaga mer, inte att utfodra mindre. All forskning visar på betydelsen av jaktrycket (se bilaga 7 i delbetänkandet). Lokalt behöver jaktrycket tveklöst ökas på sina håll. Det kommer dock bara ske om vi har en dialog där vi tar hänsyn till varandras intressen och värderingar.

Det är mycket osannolikt att jägarkåren kommer att vara intresserad av att jaga hårt på viltstammar som man mot sin vilja tvingas se svälta. Enligt SLU:s undersökningar (se bilaga 6 i delbetänkandet) skjuter de jägare som utfodrar vilt tre gånger så många vildsvin på samma yta som de som inte utfodrar vilt i samma områden. Detta ökade uttag är med säkerhet så stort att det mer än väl kompenserar för de gynnande effekter som utfodring kan ha på överlevnad och reproduktion.

Det är ingen tvekan om att det fortfarande förekommer oetisk utfodring, även om problemen minskat genom olika intresseorganisationers rådgivning och myndigheternas arbete. Utredningen konstaterar att myndigheterna inte tillämpar det befintliga regelverket för att få bort avarterna. Trots detta väljer utredaren att införa nya regler, istället för att trycka på behovet av att tillämpa befintliga regler.

En anledning att befintliga regelverk inte tillämpas är med säkerhet resursbrist hos myndigheterna. Med de föreslagna lagändringarna skulle kravet på resurser för att övervaka var foderplatser placeras och hur mycket foder som används mångfaldigas. Det saknas i princip helt en konsekvensbeskrivning av vilka behov som skulle uppstå, men det råder ingen tvekan om att det skulle bli mycket dyrt för samhället.

Åtelkameror

Idag sitter enligt utredaren flera tiotusentals åtelkameror uppsatta runtom i Sverige. Det finns ett starkt tryck både från jägare och från markägare på att göra det lagligt att använda åtelkameror som ett förvaltningsverktyg bland andra. Jaktlagsutredaren slår fast att ”Det finns därmed starka skäl för att förenkla lagstiftningen för kameraövervakning för åtelplatser för vildsvin om det kan ske med hänsyn till integritetsriskerna.” Utredaren gör däremot bedömningen att det saknas tillräckligt starka skäl att ta bort tillståndskravet för åtelkamera när det gäller andra vilt än vildsvin.

Utredaren föreslår att sådan övervakning med åtelkamera under vissa förutsättningar skall få ske utan individuell tillståndsprövning från länsstyrelsen. Det skall istället vara tillräckligt med anmälan. Förutsättningar skulle vara att övervakningen begränsas till ett mindre område om 6x6 meter som tydligt markeras, att kameraövervakningen endast får ske mellan 18.00 och 09.00 och att det används någon form av integritetsskyddande teknik.

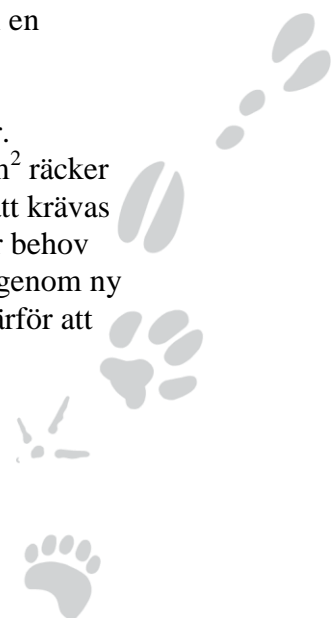
Sådan teknik saknas idag, och i avvaktan på att sådan tas fram föreslår utredaren att man manuellt måste ta bort bilder med människor i efterhand. Avgift för ansökan om tillstånd för kameraövervakning av vilt skall enligt utredarens förslag sänkas från 3700 kronor till 700 kronor för fysisk person.

Förbundet anser att användningen av åtelkameror avsevärt förenklar jakten, främst efter vildsvin, men även efter andra arter. Vidare är åtelkameror ett viktigt potentiellt hjälpmedel för att inventera förekomsten av vilt. Förbundet anser inte att det finns några avgörande integritetsproblemen vid normal användning av åtelkameror, så länge de riktas snett nedåt och bilder på människor raderas.

Förbundet välkomnar förslaget om att ändra dagens system som bygger på ansökan om tillstånd till ett anmälningsförfarande. Den föreslagna kostnaden för anmälan är dock alltför hög. Helst borde anmälan vara kostnadsfri, och som högst borde den få uppgå till 250 kronor. Den föreslagna sänkningen av kostnaden för tillstånd, från 3700 kr till 700 kr, är inte heller tillräcklig för att uppnå syftet. Denna avgift bör sänkas ytterligare till 250 kr.

Samma regelverk borde enligt förbundet användas för allt vilt. Det kommer att vara ogörligt att avgöra om en kamera satts upp för att fotografera vildsvin eller annat vilt, inte minst som vildsvinen fortfarande expanderar. Istället borde användandet av åtelkamera knytas till en plats som iordningställts för att jaga eller utfodringsplats. På så vis kan kamerornas potential för att inventera vilt och fastställa effekten av avledande utfodring respektive jakt utnyttjas till fullo. Detta behov finns inte bara för vildsvin, utan exempelvis för björn. Åtelkameror kan även användas för att inventera förekomsten av dov- och kronvilt, samt för kontroll av invasiva arter som mårhund och tvättbjörn. Nyligen kunde exempelvis mårhundprojektet avliva en tvättbjörn som fastnat på bild i en åtelkamera.

Förbundet anser inte att det föreslagna området som får övervakas räcker. Kameror bör placeras så att de tar bilder snett ned mot marken, men 36 m² räcker inte vid normal användning. För god efterlevnad kommer det dessutom att krävas att placeringen kontrolleras. Detta är en helt onödig reglering som skapar behov av en dyr kontrollapparat, då eventuella integritetsproblem kan hanteras genom ny teknik eller manuell rensning av bilder på människor. Förbundet anser därför att

storleken på området inte skall begränsas, utan att det räcker att specificera att kameran ska placeras så att bilden tas snett nedåt på ett maximalt avstånd av 30 meter från kameran. Till skillnad från en area är ett maximalt avstånd lätt att mäta för användaren.

Vidare bör tiden inte regleras enligt förslaget i delbetänkandet. Den föreslagna tiden kommer att innebära olika begränsningar beroende på tid på året och latituden. Därmed kan aktivitetstopparna i skymning och gryning hamna utanför det tillåtna intervallet. Vidare besöker inte viltet foderplatser och åtlar bara nattetid, vilket gör att kunskapen om viltets rörelser och förekomst begränsas i onödan. Förslaget om att bilder på människor rensas bort manuellt tills annan teknik finns måste anses tillfyllest för att hantera eventuella integritetsproblem.

Förbundet anser att användningen av åtelkameror måste förenklas ytterligare jämfört med utredarens förslag, för att förenkla regleringen av viltstammarna på en lämplig nivå

Arrendatorernas rättsliga ställning

Förbundet konstaterar att SLU:s utredning visar att arrendatorernas situation normalt inte skiljer sig nämnvärt från övriga brukares, samt att arrendatorerna själva inte önskar någon förändring av rättsläget. Förbundet anser därmed att dagens lagstiftning och regelverk är tillfyllest.

För Svenska Jägareförbundet

Bo Sköld
Generalsekreterare

Fredrik Widemo
Forsknings- & miljömålsansvarig

